

Централізована бібліотечна система
для дорослих м. Миколаєва
Центральна бібліотека ім. М.Л. Кропивницького
Інформаційно-бібліографічний відділ

*До 70-річчя створення підпільної організації
„Миколаївський центр”*

Бібліотека пропонує послуги:

- ✓ понад 100 тисяч примірників книжкових видань
- ✓ близько 300 назв газет та журналів України і Росії
- ✓ фонд компакт-дисків
- ✓ фонд аудіокниг
- ✓ доступ до електронного каталогу книг
- ✓ доступ до Інтернет-ресурсів, в т.ч. в зоні Wi-Fi
- ✓ доступ до інформаційних систем «Ліга: Закон», «Рубрикон», «Строй-інформ» та інш.
- ✓ віртуальна довідка
- ✓ видача книжкових видань підвищеного попиту під заставу
- ✓ сканування
- ✓ електронна пошта
- ✓ запис інформації на CD-диск, DVD-R/RW користувача
- ✓ самостійна робота на ПК
- ✓ спілкування в Інтернет
- ✓ користування соціальними мережами
- ✓ електронна книговидача
- ✓ платний абонемент
- ✓ нічний абонемент
- ✓ заочний абонемент Гете-Інституту в Україні

Адреса:

Україна, 54003, м. Миколаїв, вул. Потьомкінська, 143-а

E-mail: clib@gorlib.mksat.net

WWW: www.niklib.com

24-40-41 – сектор запису

24-70-28 – зал каталогів

55-19-58 – відділ електронної інформації, Інтернет-центр

Право на безсмертя

Бібліографічний покажчик

Миколаїв
2011

Право на безсмертя : бібліографічний покажчик / Центр. бібл. система для дорослих м. Миколаєва. - Миколаїв, 2011. - 31 с.

З приходом окупантів до Миколаєва головну роль в організації підпілля і масово-політичної роботи в Миколаєві відіграв „Миколаївський центр”, що існував з серпня 1941 по березень 1943 року. „Миколаївський центр” складався з ряду бойових груп і створеного в 1942 році керівного центру. Розвідувально-диверсійна група, якою керував В.О. Лягін, входила до „Миколаївського центру”. Група Корнева (Лягіна) проводила велику розвідувальну роботу, ретельно підбираючи і залучаючи до участі в роботі патріотів. Створений підпільний „Миколаївський центр” проіснував недовго і був розгромлений гестапо в результаті зради, що виявилась серед учасників підпілля. 5 лютого 1943 року гестапівці заарештовують В. Лягіна, М. Улезко, І. Коваленко й інших членів підпілля.

Вшановуючи пам'ять всіх учасників підпільного та партизанського руху у роки Великої Вітчизняної війни в м. Миколаєві Центральна бібліотека ім. М.Л. Кропивницького склала бібліографічний покажчик „Право на безсмертя”, до якого увійшли книги та статті з періодичних видань за останні 10 років.

Покажчик складається з таких розділів:

- Історична довідка
- Миколаїв у борні
- Мовою документів
- Учасники миколаївського підпілля
- „Миколаївський центр” у художній літературі
- Імена героїв в пам'ятниках, назвах вулиць, скверів, установ Миколаєва
- Миколаївське підпілля в мережі Інтернет

У розділах „Миколаїв у борні” та „Миколаївський центр” у художній літературі” матеріал розташовано в алфавіті авторів та назв. В розділі „Мовою документів” - за номерами архівних документів. У розділі „Учасники миколаївського підпілля” - в логічній послідовності та алфавіті персон. У розділі „Імена героїв в пам'ятниках, назвах вулиць, скверів, установ Миколаєва” спочатку надані короткі фактографічні довідки про пам'ятники, вулиці, сквери та установи в Миколаєві, що зв'язані з діяльністю підпільників, потім література.

Матеріал підрозділу про пам'ятники підготовлено на основі облікових документів Державної інспекції з охорони пам'яток культури Миколаївської області.

Покажчик розраховано на широке коло читачів, що цікавляться історією Миколаєва.

32 місяці – з 1 серпня 1941 року по 31 березня 1944 року – йшла на території Миколаївщини Велика Вітчизняна війна. Лилася кров, нищилися матеріальні і культурні цінності, духовні надбання народу. На бій ішли мобілізовані й добровольці, чоловіки і жінки, робітники і селяни, комуністи і безпартійні, атеїсти і віруючі, люди різних поколінь, національностей, професій. На захист рідної землі стали всі, навіть діти „ворогів народу”, молодь, якій судилося дивом вижити в голодному 1933, в'язні сталінських таборів.

У справу розгрому ненависного ворога внесли свій вклад і жителі Миколаївщини. Понад 79 тисяч жителів області загинули на фронтах війни. 106 наших земляків удостоєнні звання Героя Радянського Союзу, з них 36 – посмертно.

В роки тимчасової окупації на території області діяло понад 100 підпільних організацій і груп та 2 партизанських загони, у яких брало участь більше 4 тисяч чоловік.

Внаслідок недостатньої підготовки до ведення підпільної роботи деякі з людей, виділених для роботи в підпіллі, з різних причин евакуювались у східні райони чи вступили до Червоної Армії. З початком окупації підпільно-партизанські структури не змогли належним чином заявити про себе. Адже сформовані вони були з поспіхом, з недостатньо підготовлених, а то й зовсім випадкових людей, які не мали ані досвіду підпільної роботи, ані уявлення про нелегальну діяльність. Створення підпілля йшло з ризиком для тих, хто залишався. Підпільні і партизанські організації прийшлося створювати вже в умовах повної окупації області, в складній обстановці фашистського режиму.

Враховуючи те, що Миколаїв в оборонно-промисловому, географічному і воєнно-стратегічному відношеннях мав неабияке значення, було прийнято рішення створити в місті розвідувально-диверсійну групу.

У зв'язку з цим до Миколаєва було направлено групу молодих курсантів-розвідників школи Комісаріату Внутрішніх Справ. З повноваженнями керівника групи 14 липня 1941 року до Миколаєва прибув капітан Віктор Олександрович Лягін (діяв під псевдонімом Корнев Віктор Олександрович).

З приходом окупантів до Миколаєва головну роль в організації підпілля і масово-політичної роботи в Миколаєві відіграв „Миколаївський центр”, що існував з серпня 1941 по березень 1943 року. Підпільна організація складалася з ряду бойових груп і створеного у вересні 1942 року керівного центру у складі Защука (голова), Бондаренка, Комкова (заступники), Воробйова, Соколова (члени).

Основною структурою „Миколаївського центру” стала розвідувально-диверсійна група, керівником якої був В.О. Лягін. До її складу входили О.П. Сидорчук, О. В. Соколов, Д. А. Свідерський, І. М. Коваленко, О. М. Наумов, П. П. Луценко, Г. Т. Гавриленко, І.С. Соломін, М.В. Улезко, П.А. Шаповал.

Пізніше ця група стала керівним центром, навколо якого згуртувались інші підпільні групи й організації, що діяли в Миколаєві та ряді районів області.

Група Корнєва (Лягіна) проводила велику розвідувальну, підривно, диверсійну та масово-політичну роботу, ретельно підбираючи і залучаючи до участі в роботі патріотів.

На рахунку групи – ряд вдалих диверсій на німецьких військових об’єктах. Двічі лунали вибухи в парку ім. Петровського, де фашисти розташували автобазу 4-ї повітряної армії та склад запасних частин для машин і літаків. У грудні 1941 р. спалено склад із зимовим обмундируванням для солдат фашистської армії на взуттєвій фабриці, що знаходилась на вулиці Радянській.

У березні 1942 р. група В.О. Лягіна здійснила велику диверсію на Інгульському військовому аеродромі. Підготовка до диверсії почалася у лютому 1942 р., коли О.П. Сидорчуку, мінеру й підривному групи, вдалося влаштуватися на аеродром кочегаром. Він вивчив систему охорони, розташування ангарів, літаків, визначив місця для мінування. Через старий Інгульський міст, який посилено охоронявся німцями, члени групи П.П. Луценю і М.В. Улезко переправили на аеродром О.П. Сидорчуку десятки кілограмів вибухівки. А 10 березня 1942 р. місто потрясли потужні вибухи. Пожежа тривала 2 доби. Фашистський аеродром був повністю виведений з ладу.

У липні 1942 р. було підірвано котел на румунському пароплаві, який стояв на ремонті на заводі ім. 61 Комунара. У серпні 1942 р. групою В. О. Лягіна проведено диверсію на військовому аеродромі в Широкій Балці, в результаті якої було знищено 2 літаки і декілька тон пального.

Через сільські підпільні групи „Миколаївський центр” проводив шкідництво в сільському господарстві, яке проявлялось у боротьбі за знищення врожайності шляхом поганої обробки землі, в зниженні висіву, в неякісному ремонті сільгосптехніки. Під час збору врожаю допускались великі втрати зерна, організовувалось масове розкрадання хліба, затягування збирання врожаю та багато інших акцій.

За час існування організації „Миколаївський центр” підпільники організували друкування та розповсюдження антифашистських листівок, звернень, наказів за підписом „Центр”. Вони мали свою друкарню. Листівки „Миколаївського центру” розповсюджувались майже в усіх районах області. Всього було випущено близько 15 тисяч екземплярів. Було встановлено зв’язок з підпільними організаціями Миколаївської та Херсонської областей.

Підсумовуючи діяльність „Миколаївського центру”, слід відзначити, що вона нанесла німцям відчутних втрат. За оцінкою самих окупантів матеріальні збитки від діяльності підпільників Миколаєва становили 50 мільйонів марок.

Підпільний „Миколаївський центр” проіснував недовго (19 місяців) і був розгромлений гестапо в результаті зради, що сталася серед учасників підпілля.

14 вересня 1942 року заарештований А. Палагнюк, в листопаді 1942 року – Ф. Воробйов та його зв’язківці В. Хоменко і Ш. Кобер, 1 грудня 1942 року – П.Я. Защук.

У січні 1943 року заарештований В.І. Соловійов. 5 лютого 1943 року гестапівці заарештовують В. Лягіна, М. Улезко, І. Коваленка, О. Соколова та інших членів підпілля. У липні 1943 року В.О. Лягін був розстріляний.

Всього було заарештовано 97 учасників „Миколаївського центру”, з них 46 були розстріляні або повішені, серед них – Лягін В.О., Защук П.Я., Воробйов Ф., 29 підпільників були відправлені до концтаборів у Німеччину.

3 учасників підпільної організації „Миколаївський центр” до урядових нагород були представлені: В.О. Лягін – 5 листопада 1944 р. йому було присвоєно звання Героя Радянського Союзу (посмертно), О.В. Соколов – нагороджений орденом Вітчизняної війни І ступеня, О.М. Ніколаєв, Б.І. Молчанов – орденами Вітчизняної війни ІІ ступеня.

В зв'язку з розгромом підпільної організації „Миколаївський центр” на початку 1943 року в Миколаєві виникла підпільна група, що отримала назву „Центр”. Організатором групи став Тристан Володимир Миколайович, старший лейтенант Червоної Армії, який, потрапивши в оточення, залишився в Миколаєві. В січні 1943 року він зустрівся з членом розгромленої підпільної організації „Миколаївський центр” Бондаренком Всеволодом Васильовичем. Дізнавшись про провал організації, В. Тристан вирішує прийняти всі заходи щодо відродження „Миколаївського центру”. В листопаді 1943 року йому вдалося встановити зв'язок з учасниками підпільної групи розгромленого „Миколаївського центру”, що діяла на заводі імені 61 Комунара. В кінці 1943 року було встановлено зв'язок з групою чеських офіцерів, які здійснили ряд диверсійних актів в районі села Богоявленське, де були розташовані чеські частини, а також постачали групу В. Тристана зброєю. В лютому 1944 року чехи створили партизанський загін з 75 чоловік, що приймав участь у боротьбі з німецькими окупантами. Група „Центр” зв'язку з діючою армією не мала і бойових дій з окупантами не вела. Діяльність групи полягала, головним чином, в проведенні агітаційно-пропагандистської роботи серед населення і частково серед чеських частин противника, у виявленні та згуртуванні підпільників.

Поряд з підпільними організаціями „Миколаївський центр” і „Центр” в місті Миколаєві в період тимчасової окупації німецько-фашистськими військами існувала також підпільна організація „Патріоти Батьківщини”. Вона була створена 16 листопада 1942 року Козодеровим Іваном Васильовичем. Організація діяла до 1944 року, коли місто було звільнено від німецьких загарбників. Члени організації займалися друкуванням антифашистських листівок, організовували саботаж та шкідництво на експлуатованих німцями підприємствах, надавали допомогу щодо втечі з таборів військово-полонених Червоної Армії, здійснили ряд диверсійних і шкідницьких актів на суднобудівних та інших заводах міста Миколаєва.

МИКОЛАЇВ У БОРНІ

Агеев, Ю. Не забудем никогда! / Ю. Агеев // Южная правда. - 2007. - 25 сент. - С. 2.

Адреса „Центру” невідома : з історії Миколаївського і Херсонського підпілля. - Одеса : Маяк, 1967. - 18 с.

Аров, Б. Чтобы знали и помнили / Б. Аров // Южная правда. - 2009. - 28 марта. - С. 3.

Горбуров, Є. Г. Повстансько-партизанський рух на Півдні України в 1917-1944 рр. / Є. Г. Горбуров, Ю. В. Котляр, М. М. Шитюк. - Херсон : Олді-плюс, 2003. - 340 с. : іл.

Доброниченко, М. И. Партизанские дни и ночи / М. И. Доброниченко. - Одеса : Маяк, 1989. - 173 с.

История городов и сел Украинской ССР. Николаевская область. - К. : УСЭ, 1981. - 710 с.

Підпільний рух у Миколаєві - С. 104-106.

Каткова, З. Дорогами бессмертия : очерк / З. Каткова, И. Лебедева, И. Климович. - Одесса : Маяк, 1978. - 126 с.

Кокін, С. А. Літерна справа резидентури „Маршрутники”. Підпільно-партизанський рух на Миколаївщині 1941-1944 рр. (За матеріалами Галузевого державного архіву Служби безпеки України) / С. А. Кокін, Л. Б. Ташлай // Реабілітовані історією. Миколаївська область : у 27-ми т. Кн.5 / обл. ред. кол.; М.П. Круглов (гол.). - К. ; Миколаїв, 2010. - С. 117-155.

Кравченко, М. Година безсмертя. - К. : Політвидав України, 1981. - 127 с.

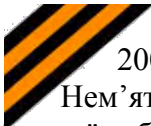
Крючков, Ю. Николаев борется // Крючков Ю. История Николаева. - Николаев, 1996. - С. 194-197.

Кубрак, А. „Николаевскому центру” - полвека / А. Кубрак // Южная правда. - 1992. - 26 сент.

Лисов, Г. Право на бессмертие : Рассказ о руководителе Николаевского подполья в годы Великой Отечественной войны, ленинградском чекисте, Герое Советского Союза Викторе Лягине / Г. Лисов. - Л. : Лениздат, 1982. - 126 с. : ил.

Миколаїв у борні. - Одеса : Маяк, 1969. - 315 с.

Миколаївщина в роки Великої Вітчизняної війни : 1941-1944 : (До 60-річчя визволення області від німецько-румунських окупантів) /

М. О. Багмет, В. Д. Будак, О. М. Гаркуша. - Миколаїв, 2004. - 503 с.

Нем'ятий, В. М. Вірність : з історії боротьби трудящих Миколаївської області проти фашистських загарбників у роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.). - Одеса : Маяк, 1973. - 204 с.

Развертывание народной борьбы на временно оккупированной территории области // Очерки истории Николаевской областной партийной организации. - Одесса, 1980. - С. 174-188.

Ташлай, Л. Антифашистское подполье Николаевщины / Л. Ташлай // Южная правда. - 2006. - 21 сент. - С. 2.

Чунихин, В. А. Лицом к лицу с СД : (документальные очерки о партизанском движении в Николаевской области во время Великой Отечественной войны) / В. А. Чунихин. - Одесса : Маяк, 1987. - 206 с. : ил.

Чунихин, В. А. Невидимой армии добровольцы / В. А. Чунихин. - Николаев : КП „Миколаївська обласна друкарня”, 2004. - 152 с.

Чунихин, В. Подполье адресов не оставляет / В. Чунихин // Южная правда. - 2000. - 28 марта. - С. 3.

Чунихин, В. Тайна из спецхрана / В. Чунихин // Вечерний Николаев. - 1992. - 27 окт.; 3, 5 нояб.

Шитюк, Н. Весна освобождения, весна справедливости : 28 марта жители нашей области будут отмечать 64-ю годовщину освобождения города Николаева от немецко-румынских оккупантов / Н. Шитюк // Вечерний Николаев. - 2008. - 7 февраля. - С. 4.

Шарафанов, Н. Все в мире есть, забвенья только нет / Н. Шарафанов // Южная правда. - 2007. - 18 сент. - С. 3.

Шарафанов, Н. Лебединое эхо или Сага об уделе / Н. Шарафанов // Южная правда. - 1998. - 10 дек. - С. 2.

Про діяльність членів підпільної організації „Миколаївський центр”

В. Лягіна, О. Сидорчука, М. Дуккарт

Шарафанов, Н. Незабываемые люди и их время / Н. Шарафанов // Южная правда. - 2003. - 7 авг. - С. 4.

Шарафанов, Н. Помнит мир спасенный / Н. Шарафанов // Южная правда. - 2002. - 21 сент. - С. 2.

Шарафанов, Н. Подвиг во имя жизни / Н. Шарафанов // Южная правда. - 1996. - 29 окт. - С. 3.

Шитюк, М. М. Партизанський і підпільний рух на території Миколаївщини в 1941-1944 роках / М. М. Шитюк. - Миколаїв : [б. и.], 1996. - 71 с.

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ

Николаевщина в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 гг.: документы и материалы. - Одесса : Маяк, 1964. - 359 с.

Про „Миколаївський центр” - С. 101-104, 163-165, 177- 182, 187, 191-192, 200-203, 205.

№ 37. План організації підйому і зв'язку з агентурою, залишеною в тилу противника по Миколаївській області (листопад 1942 р.) // Реабілітовані історією. Миколаївська область: у 27-ми т. Кн. 5 / обл. ред. кол.; М.П. Круглов (гол.). - К. ; Миколаїв, 2010. - С. 241-244.

№ 38. Додатковий список учасників підпільно-партизанського руху по Миколаївській області, намічених і представлених до урядових нагород (23 серпня 1944 р.) // Реабілітовані історією. Миколаївська область: у 27-ми т. Кн. 5 / обл. ред. кол.; М. П. Круглов (гол.). - К. ; Миколаїв, 2010. - С. 245-246.

№ 40. Доповідна записка про результати перевірки роботи резидентури „КЕНа” і розшуку її учасників (1944 р.) // Реабілітовані історією. Миколаївська область : у 27-ми т. Кн. 5 / обл. ред. кол. ; М.П. Круглов (гол.). - К. ; Миколаїв, 2010. - С. 248-255.

№ 41. Доповідна записка начальника УНКДБ по Миколаївській області про діяльність підпільних організацій в період тимчасової окупації м. Николаєва (5 червня 1945 р.) // Реабілітовані історією. Миколаївська область: у 27-ми т. Кн. 5 / обл. ред. кол.; М. П. Круглов (гол.). - К. ; Миколаїв, 2010. - С. 255-269.

№ 48. Довідка про діяльність в м. Николаєві підпільної організації „Миколаївський центр” у період Великої Вітчизняної війни (31 травня 1958 р.) // Реабілітовані історією. Миколаївська область: у 27-ми т. Кн. 5 / обл. ред. кол.; М. П. Круглов (гол.). - К. ; Миколаїв, 2010. - С. 279-290.

№ 49. Спогади члена підпільної організації „Миколаївський Центр” О. К. Кубрака (4 листопада 1964 р.) // Реабілітовані історією. Миколаївська область: у 27-ми т. Кн. 5 / обл. ред. кол.; М. П. Круглов (гол.). - К. ; Миколаїв, 2010. - С. 291-294.

№ 50. Из спогадів Серафимова Бориса Павловича про В.О. Лягіна (23 лютого 1967 р.) // Реабілітовані історією. Миколаївська область: у 27-ми т. Кн. 5 / обл. ред. кол. ; М. П. Круглов (гол.). - К. ; Миколаїв, 2010. - С. 295-296.

№ 51. Інформаційний лист УКДБ при РМ Казахської РСР по Карагандинській області до УКДБ при РМ УРСР по Миколаївській області щодо Е. Дуккарт (22 березня 1967 р.) // Реабілітовані історією. Миколаївська область: у 27-ми т. Кн. 5 / обл. ред. кол.; М. П. Круглов (гол.). - К. ; Миколаїв, 2010. - С. 297.

№ 52. Лист начальника УКДБ при РМ УРСР по Миколаївській області Семенова начальнику групи референтів при голові КДБ при РМ СРСР Белоконеву щодо показань Е. Дуккарт про передачу нею цінностей начальнику фільтраційного табору (4 квітня 1967 р.) // Реабілітовані історією. Миколаївська область: у 27-ми т. Кн. 5 / обл. ред. кол.; М. П. Круглов (гол.). - К. ; Миколаїв, 2010. - С. 298-299.

Вибух на Інгульському аеродромі 1942 р.

Вибух на нафтобазі в торгівельному порту м. Миколаєва 1942 р.

Фото з сайта: http://www.seltso-city.ru/museum/zal_1_nikolaev_centra.php

УЧАСНИКИ МИКОЛАЇВСЬКОГО ПІДПІЛЛЯ

ЛЯГІН (КОРНЄВ) Віктор Олександрович (1908, ст. Сельцо Брянської обл. - 1942, м. Миколаїв), Герой Радянського Союзу. Нагороджений орденом Леніна. У 1922 р. разом із батьками переїхав до Петрограду, де закінчив школу. Після закінчення Ленінградського політехнічного інституту (1934 р.) В.О. Лягін працював у будівельній організації, потім інженером-технологом на станкобудівному заводі ім. Ілліча. У 1938 р. став співробітником органів безпеки. Перед війною виконував

відповідальні завдання за кордоном.

На початку війни В.О. Лягін був у Москві. Він прохав направити його на фронт, але йому дають інше завдання – на випадок окупації України очолити диверсійно-розвідувальну групу у тилу ворога. 28 липня 1941 р. В.О.Лягін (під псевдонімом Корнєв) прибуває до Миколаєва. Група, яку він очолив, була сформована ще до початку окупації з ленінградських і місцевих співробітників держбезпеки. До неї увійшли О.П. Сидорчук, О.В. Соколов, Г.Т. Гавриленко, О.М. Наумов, М.В. Улезко, Ш. Коваленко, Д.А. Свідерський, П.П. Луценко, І.Є. Соломін, П.А. Шаповал. Вони розселились по конспіративних квартирах, улаштувались на роботу. В.О. Лягін іде працювати інженером-технологом на Чорноморський суднобудівний завод. Головне завдання групи – проведення диверсій у місті та розвідка.

Створена у Миколаєві підпільна розвідувально-диверсійна група здійснила ряд великих диверсій, передавала в Центр важливі розвіддані.

Наприкінці 1942 Лягін був виданий зрадником і арештований. Загинув у катівнях гестапо, не видавши учасників підпілля. Посмертно 5 листопада 1944 р. йому було присвоєно звання „Герой Радянського Союзу”.

У Ленінграді (нині м. Санкт-Петербург) на будинках політехнічного інституту та верстатобудівного об'єднання встановлено меморіальні дошки. У Миколаєві його ім'ям названа вулиця, у дворі

середньої школи № 22 встановлено погруддя, у будинку на вулиці його ім'я відкрито музей „Підпільно-партизанський рух на Миколаївщині в роки Великої Вітчизняної війни. 1941-1944 рр.». У цьому музеї є велика експозиція, присвячена Лягіну і його підпільній бойовій групі. У 1965 році на Чорноморському суднобудівному заводі було спущено на воду судно „Віктор Лягін”, на території заводу встановлено його бюст. 28 березня 1974 року в Миколаєві В.О. Лягіну було відкрито пам'ятник (скульптори М.Л. Ігнат'єв, Є.І. Максименко, архітектор Г.Г. Портних).

Антонов, В. Несдавшийся Форт : Виктор Лягин был помощником резидента советской разведки в Сан-Франциско и руководителем подполья в городе Николаеве / В. Антонов // Николаевские новости. - 2005. - 6 июля. - С. 3.

Виноградова, А. „Детей берегите” / А. Виноградова // Вечерний Николаев. - 1991. - 31 дек.

Виноградова, А. Виктор Лягин : жизнь и судьба / А. Виноградова // Вечерний Николаев. - 2005. - 26 марта. - С. 2-3 ; 29 марта. - С. 3.

Виноградова, А. Повесть, которую он не написал / А. Виноградова // Вечерний Николаев. - 1993. - 20 июля. - С. 3.

Виноградова, А. Сильные духом : К 100-летию со дня рождения Героя Советского Союза В.А. Лягина / А. Виноградова // Вечерний Николаев. - 2009. - 1 января. - С. 4.

Вулиці героїв / Управління у справах молоді, культури сім'ї і спорту адміністрації Заводського району; музей «Підпільно-партизанський рух на Миколаївщині в роки Великої Вітчизняної війни. 1941-1944 рр.». - Миколаїв, 2005. - 16 с.

Даниленко, Т. Дорога к отцу / Т. Даниленко // Южная правда. - 2009. - 12 сентября. - С. 3.

Про візит сина В.О. Лягіна до м. Миколаєва

Кузнецов, А. Нові документи про відомого розвідника Віктора Лягіна-Корнева / А. Кузнецов // Армія України. - 1997. - 20 трав.

Лисов, Г. П. Право на бессмертие / Г. П. Лисова. - Л. : Лениздат, 1982. - 126 с. : ил.

Лягин (Корнев) В. А. : [биограф. справка] // Николаевцы : энцикл. словарь. - Николаев, 1999. - С. 208-209.

Лягин В. А. : [биограф. справка] // Герои Советского Союза : краткий биографич. словарь. Т.2. Любов-Ящук / ред. И.Н. Шкадов. - М., 1988. - С. 6.

Лягин В. А. : [биограф. справка] // Золоті зірки Миколаївщини : енцикл. видання / рец. В. П. Шкварець, Й. М. Шкляж, В. О. Стремьцька. - Миколаїв : Видавництво МДГУ ім. П. Могили, 2005. - С. 142-143.

Перепелица, Н. Подвиг разведчика / Н. Перепелица // Южная правда. - 2009. - 21 марта. - С. 3.

Олейник, В. Подвиг Виктора Лягина / В. Олейник // Рідне Прибужжя. - 2010. - 22 червня. - С. 2

Олейник, В. Сотрудник особого резерва / В. Олейник // Вечерний Николаев. - 2010. - 22 июня. - С. 2.

Стариков, И. Тайны разведчика / И. Стариков // Имена. - 2009. - № 3. - С. 28-29.

Ташлай, Л. Б. Виктор Лягин / Л. Б. Ташлай. - Николаев : Издательство Ирины Гудым, 2010. - 48 с. : ил. - (Легендарные имена).

Хичков, И. Новое о Лягине / И. Хичков // Вечерний Николаев. - 1997. - 18 февр.

Шарафанов, Н. Помним и чтим / Н. Шарафанов // Вечерний Николаев. - 1999. - 1 янв. - С. 1.

Шведов, В. Хранить вечно / В. Шведов // Вечерний Николаев. - 1994. - 11 янв.

АНДРЕЄВ (Палагнюк) Володимир Іванович (1902, м. Красноярськ, Росія - 1943, м. Миколаїв), розвідник Генерального штабу Радянської Армії. В 1923-1927 служив у військовій частині, дислокованій в Миколаєві. Після звільнення в запас працював токарем на заводі ім. Марті (нині ЧСЗ). У 1929 р. В.І. Андреев разом із сім'єю повернувся до рідного Красноярська. Став розвідником Генерального штабу. У травні 1942 р. командування Головного розвідувального управління Генерального штабу Червоної Армії направляє старшого лейтенанта В.І. Андреева (під ім'ям Палагнюка Анатолія Васильовича) разом із радистом О.В. Днищенко до Миколаєва

для проведення розвідувальної роботи. У Миколаєві В.І. Андреев встановив зв'язок із підпіллям у 35 населених пунктах області, створив широку мережу явочних і конспіративних квартир. Вже в червні 1942 року йому вдалося зібрати цінні відомості інформаційного характеру по дислокації німецьких і румунських частин у Миколаївському гарнізоні, а також дані про пересування німецько-фашистських військ на Східний фронт.

Через відсутність зв'язку з командуванням (вийшла з ладу рація) В.І. Андреев змушений був посилати з донесеннями через лінію фронту зв'язкових. 29 липня 1942 р. з важливими відомостями до Москви було направлено миколаївських школярів Шуру Кобера та Вітю Хоменка. Через лінію фронту з розвіданими В.І. Андреев посилав і інші групи зв'язкових, до складу яких входили місцеві підпільники та врятовані з концтабору на Темводі військовополонені. Усі групи успішно виконали бойове завдання. Проте обстановка у місті ускладнювалась і 14 вересня 1942 року за доносом зрадника В.І. Андреев був заарештований. 29 травня 1943 р. він був розстріляний. Нагороджений орденом Вітчизняної війни 1-го ст. На будинку, де жив Андреев – „Палагнюк”, встановлена меморіальна дошка. Його ім'я носить одна з вулиць Миколаєва.

Андреев В.І. : [біограф. справка] // Николаевцы : энцикл. словарь. - Николаев, 1999. - С. 40.

Павлик, И. С. Николаев. Улицы рассказывают : путеводитель / И. С. Павлик, В. Р. Лифанов, Л.В. Мычаковская. - Одесса : Маяк, 1988. - 176 с. : ил.

ЗАЩУК Павло Якович (1900, м. Брест, Білорусь - 1943, м. Миколаїв), голова підпільної організації „Миколаївський центр” у роки Великої Вітчизняної війни. Дитячі роки провів у м. Миколаєві, у притулку для сиріт, потім у будинку робочих підлітків. У 16 років вступив до лав Червоної Армії добровольцем. Службу проходив у Миколаєві. Під час громадянської війни служив у складі 44-го стрілецького полку 15-ї Сиваської дивізії. Після служби працював у Миколаєві на Чорно-

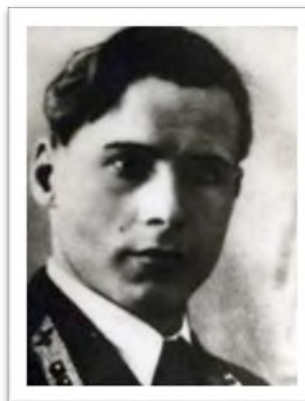
морському суднобудівному заводі. В 1931-1934 роках його тричі обирали секретарем комітету комсомолу заводу. З 1934 по 1939 – комсорг ЦК ВЛКСМ на ряді великих залізничних станцій. В 1939 переведений до Миколаєва завідувачем сектором дитячих будинків обласного відділу народної освіти. Пізніше працював завідувачем відділу кадрів облспоживспілки. В 1941 був покликаний на військову перепідготовку, де його й застала війна. Будучи політруком батареї, потрапив в оточення, потім - у полон, з якого втік. Пробравшись до окупованого Миколаєва, створює підпільну групу, головним чином з числа командирів і солдат Червоної Армії, що втекли з полону.

Одночасно встановлює зв'язок з іншими підпільними групами, що розвернули роботу в Миколаєві. У вересні 1942 на організаційних зборах представників підпільних груп був обраний головою "Миколаївського центру", створеного за ініціативи В.О. Лягіна. Наприкінці 1942 - початку 1943 багато підпільників було заарештовано, 46 - страчено. У їхньому числі – П.Я. Защук. Посмертно нагороджений орденом Вітчизняної війни 1-го ст. Одна з вулиць Миколаєва носить ім'я Защука.

Защук П. Я. : [біограф. справка] // Николаевцы : энцикл. словарь. - Николаев, 1999. - С. 145.

Павлик, И. С. Николаев. Улицы рассказывают : путеводитель / И. С. Павлик, В. Р. Лифанов, Л.В. Мычаковская. - Одесса : Маяк, 1988. - 176 с. : ил.

Политрук Защук // Центральный рынок. - 2010. - № 13 (Март). - С. 1.

КОМКОВ Пилип Антонович (1916, м. Омськ, Росія – 1943, м. Миколаїв), заступник голови підпільної організації "Миколаївський центр" у роки Великої Вітчизняної війни. Після закінчення фабрично-заводського училища працював майстром на Омському центральному телеграфі. У 1939 р. закінчив Московську льотну школу і проходив службу у військово-повітряних силах Одеського військового

округу. 13 серпня 1941 р. літак П.А. Комкова був збитий фашистами у бою під Миколаєвом. З опіками, зламанною ногою він був доставлений селянами с. Бармашове до миколаївської лікарні. Але наприкінці листопада 1941 р. німці перевели його до центрального лазарету для важкопоранених радянських військовополонених повітряного флоту. Звідти миколаївські підпільники допомогли льотчику здійснити втечу. П.А. Комков створив підпільну групу з місцевих мешканців. У лютому 1942 р. підпільники групи П.А. Комкова пошкодили кабель зв'язку між німецькою комендатурою Миколаєва і польовою жандармерією, у березні 1942 р. - телефонну лінію між Миколаєвом, Новою Одесою та Вознесенськом. Встановили зв'язок із підпіллям концтабору на Темводі та організували втечі військовополоненим льотчикам, яких потім переправляли за лінію фронту. Разом із працівниками міської типографії налагодили випуск листівок, бланків для документів. Підпільна група П.А. Комкова проводила антифашистську агітацію, розповсюджувала листівки. У вересні 1942 р. П.А. Комков був обраний заступником голови керівного комітету підпільної організації "Миколаївський центр". У грудні 1942 року гестапо розпочало масові арешти. П.А. Комкову разом з невеликою групою підпільників вдалося уникнути арешту, перебратися до Херсону і продовжити боротьбу з фашистами. У липні 1943 р. П.А. Комков разом із херсонськими підпільниками пробирається у Знаменські ліси на Кіровоградщині. Але група наштовхнулася на ворожу засідку. Поранений П.А. Комков був схоплений фашистами і відправлений до Миколаєва, а після жорстоких тортур 17 липня 1943 р. розстріляний.

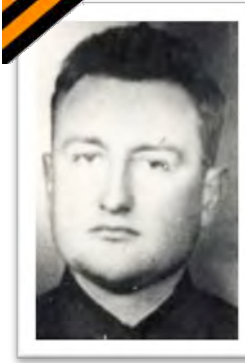
У 1965 р. за мужність і героїзм, проявлений у боротьбі з гітлерівськими окупантами, посмертно нагороджений орденом Вітчизняної війни 1-го ступеня.

На його честь колишня вулиця 2-га Пісчана була перейменована у вулицю Комкова.

Павлик, И. С. Николаев. Улицы рассказывают : путеводитель / И. С. Павлик, В. Р. Лифанов, Л.В. Мычаковская. - Одесса : Маяк, 1988. - 176 с. : ил.

СИДОРЧУК Олександр Петрович (1913, с. Радушино Ковельського р-ну Волинської обл. - 1942, м. Миколаїв), підпільник, член бойової підпільної групи В.О. Лягіна (Корнева). Після закінчення 7 класів київської середньої школи № 56 працював на заводі "Більшовик". У 1933 р. добровольцем пішов до лав Червоної Армії. Проходив службу червонофлотцем на Далекому Сході. Після демобілізації у 1937 р. став працювати у органах НКВС м. Києва. У 1941 р., за два тижні до німецько-фашистської окупації, був направлений до Миколаєва у розпорядження обласного управління держбезпеки.

Залишений на тимчасово окупованій території, ввійшов до складу диверсійно-розвідувальної групи В.О. Лягіна (Корнева). Був головним виконавцем диверсійних актів проти фашистських військ, дислокованих у місті. Підготував і здійснив цілий ряд вибухів у місцях зосередження бойової техніки (вибух складу пально-мастильних матеріалів і запасних частин для обслуговування 4-ї повітряної армії фашистів; диверсія по знищенню теплового обмундирування; знищення автопарку; диверсія на аеродромі - було знищено 35 літаків, велика кількість запасних моторів і пального). 5 листопада 1942 при підготовці чергової диверсії загинув. Нагороджений орденом Вітчизняної війни 1-й ст. На будинку, де жив Сидорчук, встановлена меморіальна дошка. Одна з вулиць Миколаєва носить його ім'я.

На місці диверсії у парку „Перемога” у 1965 році встановлено пам'ятний знак.

Павлик, И. С. Николаев. Улицы рассказывают : путеводитель / И. С. Павлик, В. Р. Лифанов, Л.В. Мычаковская. - Одесса : Маяк, 1988. - 176 с. : ил.

Островская, М. Память о подпольщике жива / М. Островская // Южная правда. - 2010. - 9 ноябрь. - С. 3.

Сидорчук А. П. : [Биограф. справка] // Николаевцы : энцикл. словарь. - Николаев, 1999. - С. 303-304.

Шарафанов, Н. Подвиг во имя жизни / Н. Шарафанов // Южная правда. - 1996. - 29 окт.

КОБЕР Олександр Павлович (1927, м. Миколаїв - 1942, м. Миколаїв), член підпільної організації "Миколаївський центр". Закінчив 7 класів у СШ № 12. Приймав активну участь у боротьбі проти фашистів, що окупували місто в серпні 1941.

ХОМЕНКО Віктор Кирилович (1926, м. Миколаїв - 1942, м. Миколаїв), член підпільної організації "Миколаївський Центр". Закінчив 7 класів СШ № 5. Після окупації фашистами міста став активним учасником підпільного руху. Здійснював зв'язок з радянськими військовослужбовцями, що втікали з полону, брав участь у диверсійних актах.

Навесні 1942, у зв'язку з тим, що радіопередавач вийшов з ладу, керівництво „Миколаївського Центру” направило Ш. Кобера і В. Хоменка із секретними документами до Москви, у штаб партизанського руху. По ворожим тилам хлопці пройшли понад 1000 км через Луганськ, Ростов, Краснодар і 17 серпня успішно перейшли лінію фронту. Юних зв'язкових на військовому літаку доставили з донесенням у Москву до Головного розвідуправління Генерального штабу Червоної Армії. По виконанні завдання та після навчання на короткострокових розвідувальних курсах 9 жовтня 1942 вони були висаджені парашутним десантом разом з радисткою Лідією Бриткіною західніше Миколаєва (с. Себіно). Після провалу "Миколаївського Центру" юні розвідники були схоплені і 5 грудня 1942 на Базарній площі страчені.

У Миколаєві юним розвідникам встановлено пам'ятник, їх іменами названі вулиці та провулок Кобера.

Бондаренко, Я. Л. Мальчишки, мальчишки, вовек не состарятся вам / Я. Л. Бондаренко, Т. Сафонова // Вечерний Николаев. - 2002. - 7 дек. - С. 3.

Жароид-Колмогорова, Т. А. Шура Кобер и Витя Хоменко / Т. А. Жароид-Колмогорова, А. Г. Гарновская. - Николаев : Издательство Ирины Гудым, 2010. - 52 с. : ил. - (Легендарные имена).

Кобер А. П. : [биограф. справка] // Николаевцы : энцикл. словарь. - Николаев, 1999. - С. 168-169.

Коломиец, Р. Когда память года перелистает : 12 сентября николаевскому подпольщику пионеру-герою Вите Хоменко исполнилось бы 80 лет / Р. Коломиец // Южная правда. - 2006. - 14 сент. - С. 3.

Посвятили пионерам – героям // Вечерний Николаев. - 2010. - 16 декабря. - С. 8.

Тупайло, С. Їх було троє / С. Тупайло // Рідне Прибужжя. - 2005. - 2 квіт. - С. 3.

Тупайло, С. Еще раз о том же: их было трое / С. Тупайло // Южная правда. - 2010. - 17 июля. - С. 3. ; Николаевский бизнес. - 2010. - 17 ноября. - С. 6.

Тупайло, С. Справедливости ради: как это было / С. Тупайло // Южная правда. - 2004. - 4 нояб. - С. 6.

Хоменко В.К. : [биограф. справка] // Николаевцы : энцикл. словарь. - Николаев, 1999. - С. 343.

М. Дуккарт

Шарафанов, Н. Звезда Виктора Лягина / Н. Шарафанов // Южная правда. - 2000. - 22 июня. - С. 3.

А. Кельм-Лермонтова

Бубнова, Т. Підпільники звали її Галею / Т. Бубнова // Радянське Прибужжя. - 2000. - 23 трав. - С. 4.

Козлов, С. По лезвию бритвы / С. Козлов // Вечерний Николаев. - 2009. - 27 октября. - С. 3.

Христова, Н. Попутчица XX века / Н. Христова // Вечерний Николаев. - 2008. - 8 мая. - С. 5.

А.К. Кубрак

Семашко, А. Судьба земляка / А. Семашко // Новая николаевская газета. - 2001. - 21 июня. - С. 1.

Е.В. Полохова

Чунихин, В. Явка на улице Рыбной / В. Чунихин // Южная правда. - 2005. - 10 марта. - С. 5.

А.А. Юсова-Правдюк

Юсова-Правдюк, А. А. Слезы на обелиске : беседа с участницей „Николаевского центра” А. А. Юсовой-Правдюк / А. А. Юсова-Правдюк // Южная правда. - 2004. - 25 марта. - С. 4.

Вигляд вїзду до міста Миколаїв по Херсонському шосе

(фото німецького фотографа)

Фото з сайту: <http://nikvesti.com/life/focus/9691>

„МИКОЛАЇВСЬКИЙ ЦЕНТР” У ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Авраменко, О. І. Гінці з неволі : повість / О. І. Авраменко. - К. : Веселка, 1988. - 36 с.

Ардаматский, В. И. „Грант” вызывает Москву: повесть / В. И. Ардаматский. - М. : Худ. литература, 1988. - 704 с.

Ардаматский, В. И. Они вступают в бой : отрывок из повести / В. И. Ардаматский. // Корабельная сторона. - Одесса, 1971. - С. 188-199.

Владимов, М. Нескорені : уривок з п'єси / М. Владимов, Е. Январьов // Корабельная сторона. - Одесса : Маяк, 1971. - С. 200-218.

Дарда, В. І. Вибух на аеродромі : уривок із повісті / В. І. Дарда // В городе корабелов. - Одесса, 1989. - С. 163-171.

Дарда, В. І. Лягін квапить : уривок із повісті / В. І. Дарда // Корабельная сторона. - Одесса, 1971. - С. 175-187.

Дарда, В. І. Хлопці майора Кента : повість / В. І. Дарда. - К. : Рад. письменник, 1988. - 279 с.

Инициатива
Ирины
Гудым

ІМЕНА ГЕРОЇВ В ПАМ'ЯТНИКАХ, НАЗВАХ ВУЛИЦЬ, СКВЕРІВ, УСТАНОВ МИКОЛАЄВА

Пам'ятники і пам'ятні місця *

Меморіальний комплекс

Меморіальний комплекс миколаївським підпільникам і жертвам фашизму на громадянському кладовищі. Встановлений у 1969 р. на братській могилі миколаївських підпільників, місці поховання частини з них (прізвища вказані на меморіальних плитах). Граніт, метал. Автори: скульп. О.О. Здиховський, арх. І.І. Пейсахіс.

Пам'ятник В.О. Лягіну

28 березня 1974 р. на розі вул. Лягіна і пр. Леніна встановлено бронзовий бюст героя на постаменті з червоного полірованого граніту. На чільному боці пам'ятника – бронзова Зірка Героя і напис: „Герой Советского Союза Лягин В.А.”. Автори: скульп. М.Л. Ігнат'єв, Є.І. Максименко, арх. О.Р. Портних. Постамент 2,6 x 0,8 м. Бюст 1,3 x 1 м.

Пам'ятник В.О. Лягіну

Встановлений у березні 1969 р біля середньої школи № 22. На високому постаменті прямокутної форми – бронзовий бюст. З лицевого боку у правій верхній частині зображена зірка Героя Радянського Союзу, а нижче по центру напис: „В.А. Лягин”. Автор: скульп. І. В. Макушина.

Будинок, в якому мешкав керівник „Миколаївського центру” В.О. Лягін

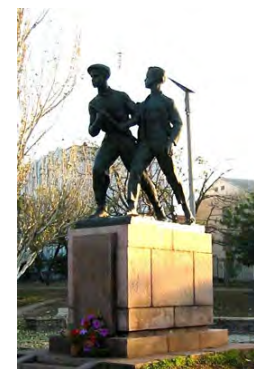
Зараз музей „Підпільно-партизанський рух на Миколаївщині в роки Великої Вітчизняної війни. 1941-1944 рр.”. Вул. Лягіна, 5.

Одноповерховий кам'яний будинок. Площа 160 м². На будинку – меморіальна дошка: барельєф В.О.Лягіна і надпис „В этом доме 1941-1943 гг. жил Герой Советского Союза Лягин (Корнев) В.А.” (1975).

Пам'ятник Шурі Коберу і Віті Хоменку

5 листопада 1959 року в Піонерському парку було відкрито пам'ятник героям-розвідникам. Його споруджено на кошти, одержані за зібраний школярами України металобрухт. На високому постаменті стоїть дві бронзові фігури хлопчиків. На гранітній плиті висічені слова: „Пионерам-героям, юным разведчикам Шуре Коберу и Вите Хоменко, погибшим в борьбе с фашистскими захватчиками 5 декабря 1942 года, от пионеров Украины”. Автори: скульп. А.Р. Князик и Т.Т. Судвіна, арх. Ю.В. Тягло. Граніт, бронза. 1,5 x 1.8 x 1.

Братська могила Ш. Кобера і Віті Хоменко

Громадянське кладовище. Граніт, бронза. На невисокому постаменті надгробні плити з двох монолітів.

Будинок школи, в якій навчався В. Хоменко

Зараз Перша українська гімназія ім. М.М. Аркаса. Вулиця Нікольська, 34. Двоповерховий кам'яний будинок на цегельному фундаменті. Будинок включений до державного списку нерухомих пам'яток місцевого значення, як будинок школи, де навчався В. Хоменко, юний розвідник, учасник підпільної організації „Миколаївський центр”, та як будинок Маріїнської гімназії, збудований у 1892 р. за проектом архітектора С. О. Штукенберга.

* Матеріал підготовлено на основі облікових документів Державної інспекції з охорони пам'яток культури Миколаївської області

Пам'ятний знак на місці диверсії

Пам'ятний знак на місці диверсії миколаївських підпільників 1942 р.

Установлений 1965 року в парку „Перемога”. На центральній алеї парку встановлено пам'ятний камінь з меморіальною дошкою на честь подвигу розвідника Олександра Сидорчука. Напис на ній закарбував одну з яскравих сторінок боротьби радянських патріотів з фашистськими окупантами в Миколаєві. 10 березня 1942 року чекіст-розвідник Олександр Сидорчук здійснив масштабну диверсію проти гітлерівських окупантів – знищив ангар з 27 ворожими літаками, великим запасом пального і авіамоторів, який знаходився на цьому місці. Олександр Сидорчук входив до групи В. Лягіна. Автор пам'ятника: скульптор О. Здіховський. Граніт, мармур 2,3м x 2м.

Пам'ятний знак на місці диверсії

Пам'ятний знак на місці диверсії миколаївських підпільників 1942 р. Встановлений в 1965 р. в парку імені Г.І. Петровського. Камінь – вапняк, нержавіюча сталь. 1,75 x 1,35.

Меморіальна дошка О. Сидорчуку

Меморіальну дошку встановлено на будинку по вул. Радянській, 4, в якому мешкав Олександр Сидорчук, член підпільної організації групи В. Лягіна, в 1941-1942 рр.

Пам'ятник на могилі О.І. Сидорчука

Пам'ятник на могилі О.І. Сидорчука. Встановлений в 1944 на громадянському кладовищі.

Вулиці

Вулиця Андрєєва-Палагнюка

Одна з вулиць міста (колишня Інвалідна) названа ім'ям героя. Це невелика, довжиною 600 метрів вулиця знаходиться між вулицями Чигріна та Чкалова. Першу назву отримала у кінці XIX ст. після забудови на межі Лісків - Інвалідних хуторів - Морського відомства, на яких жили герої оборони Севастополя 1853-1855 рр. На ній кілька кварталів займають депо, майстерні та контора КП „Миколаївелектротранс”. Перше депо на цьому місці було побудовано в 1897 році бельгійським акціонерним товариством для обслуговування кінно-залізної дороги (конки).

Вулиця Защука

На згадку про мужнього розвідника Павла Яковича Защука в 1962 році вулиця 1-а Піщана була перейменована у вулицю Защука. Стара назва дана поліцмейстером Г.Г. Автономовим в 1835 р. по Піщаному полю, на якому утворилась вулиця.

Вулиця і провулок Кобера

Вулиця і провулок Кобера в Ленінському районі.

Вулиця Комкова

Вулиця 2-а Піщана перейменована у вулицю Комкова. Вона бере свій початок від вулиці Андрєєва-Палагнюка й закінчується вулицею Корабелів. У самому її початку знаходяться корпуси гуртожитків технікуму залізничного транспорту імені В.Н. Образцова.

Вулиця Лягіна

Вулиця Лягіна – поперечна вулиця довжиною 3,5 км. Розташована між вулицями Адміральською та Образцова. В 1835 році названа Різдвяною на честь Різдвяно-Богородицького (Купецького) собору, повз якого вона проходила. У 20-і роки XX ст. була перейменована у вулицю Карла Лібкнехта - в пам'ять про німецького революціонера. Після 1945 року вулиця отримала назву Лягіна – в пам'ять про Героя Радянського Союзу, підпільника-чекіста В.О. Лягіна. На вулиці в будинку під № 5, де в роки війни жив розвідник, знаходиться музей „Підпільно- партизанський рух

на Миколаївщині в роки Великої Вітчизняної війни. 1941-1944 рр.”. Також на вулиці знаходиться Будинок ради профспілок, Палац урочистих подій, пам’ятник Нареченій. Вулиця забудована одно- та двоповерховими кам’яними й цегельними будинками, озеленена та добре упорядкована.

Вулиця Сидорчука

Колишня Бузька вулиця нині носить ім’я Сидорчука. Вона знаходиться в Заводському районі міста, забудована старими кам’яними індивідуальними будинками. З’явилась у другій половині XIX ст. Першу назву отримала за напрямом, так як виходила до Бузького лиману у районі Комерційного порту. Є на карті міста 1873 р.

Вулиця Хоменка

Вулиця Хоменка в Ленінському районі.

Парк „Піонерський”

Розташований на вул. А. Макарова, вул. Образцова – вул. Нікольська в Заводському районі м. Миколаєва. Площа – 38340 кв.м.

Сквер ім. В.О. Лягіна

Сквер засновано на честь керівника підпільного антифашистського центру В.О. Лягіна. Територія рекреаційного та історико-культурного призначення. Площа 1211 кв.м. Розташований на вул. Лягіна у Центральному районі м. Миколаєва.

Вулиці героїв / Управління у справах молоді, культури сім’ї і спорту адміністрації Заводського району; музей „Підпільно-партизанський рух на Миколаївщині в роки Великої Вітчизняної війни. 1941-1944 рр.”. - Миколаїв, 2005. - 16 с.

Выборный, П. М. Николаев : путеводитель / П. М. Выборный ; ред. К. С. Саркисян ; фото К. Дудченко. - Одесса : Маяк, 1969. - 135 с. : ил.

Крючков, Ю. С. Старый Николаев и окрестности [Текст] : Топонимический словарь-справочник / Ю.С. Крючков. - Николаев : Дикий Сад, 1991. - 127 с.

Крючков, Ю. С. Град Святого Николая [Текст] : Путеводитель по старому Николаеву / Ю. С. Крючков. - Николаев : Возможности Киммерии, 2003. - 255 с.

Кураса, Е. Сквер имени Лягина станет краше ко дню города / Е. Кураса // Вечерний Николаев. - 2009. - 6 авг. - С. 1.

Павлик, И. С. Николаев. Улицы рассказывают : путеводитель / И. С. Павлик, В. Р. Лифанов, Л.В. Мычаковская. - Одесса : Маяк, 1988. - 176 с. : ил.

Память о подпольщиках жива // Южная правда. - 1997. - 23 окт. - С. 2.

Петраш, О. Пам’ятник піонерам – розвідникам / О. Петраш. - Одеса : Маяк, 1974. - 19 с.

Тонковид, В. Мемориальную доску П. Защука восстановили / В. Тонковид // Вечерний Николаев. - 2007. - 31 марта. - С. 4.

Умеренков, А.Н. Здравствуй, город корабелов : путеводитель / А. Н. Умеренков. - Одесса : Маяк, 1986. - 112 с. : ил. 16 л. цв.

Установи

Музей „Підпільно-партизанський рух на Миколаївщині в роки Великої Вітчизняної війни. 1941-1944 рр.”

Музей відкрито 29 квітня 1975 року. Експозиція музею розміщена в одній залі і розкриває основні періоди Великої Вітчизняної війни на Миколаївщині у 1941-1944 роках.

Особливе місце в експозиції музею займають матеріали про діяльність диверсійно-розвідувальної групи під керівництвом Героя Радянського Союзу В.О. Лягіна (Корнева). Про велику агітаційну роботу, яка проводилася підпільною організацією „Центр” серед населення окупованого Миколаєва в 1943-1944 роках, розповідає переносне друкарське устаткування, друкарські машинки, довоєнні радіоприймачі, за допомогою яких підпільники отримували інформацію про події на фронті.

Інтерес у дитячої аудиторії викликають скрипка та риболовні снасті, які належали юним підпільникам Шурі Коберу та Віті Хоменку.

Сьогодні музей пропонує екскурсії по експозиціях і виставках, музейні вечори, присвячені подіям Великої Вітчизняної війни на Миколаївщині, відеопокази, зустрічі з ветеранами, Програму героїчно-патріотичного виховання „Велика Вітчизняна війна – мовою кінохроніки” для учнів шкіл міста, цикл музейних уроків історичної пам’яті.

Дорошенко, В. І. Музейні експозиції (Із досвіду роботи музею „Підпільно-партизанський рух на Миколаївщині в роки Великої Вітчизняної війни. 1941-1944 рр.”) / В. І. Дорошенко, К. Г. Хизниченко // Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження [Текст] : VII Миколаївська обласна краєзнавча конференція / відп. за вип. В. А. Михайлов. - Миколаїв : Можливості Кімерії, 2008. - С. 293-269.

Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. Лягіна

Бібліотека заснована у 1921 році. У 1937 р. набула статусу обласної. У 1977 р. бібліотеці присвоєно ім’я Віктора Лягіна.

Жайворонок, Т. 85 лет служения детям / Т. Жайворонок // Южная правда. - 2006. - 21 ноября. - С. 1,3.

Набережный, Ю. Областная детская / Ю. Набережный // Южная правда. - 2007. - 22 мая. - С. 3.

Тонковид, В. Библиотека ждет гостей / В. Тонковид // Вечерний Николаев. - 2006. - 12 сент. - С. 2.

Центральна бібліотека ім. Ш. Кобера і В. Хоменка

ЦБС для дітей м. Миколаєва. Заснована у 1923 році. У 1959 р. бібліотеці присвоєно ім’я піонерів-героїв Шури Кобера і Віті Хоменка.

Гречко, Г. Для души, разуму, здоров'я : (З досвіду роботи ЦБС для дітей м. Миколаєва) / Г. Гречко // Бібліотечна планета. - 2006. - № 1. - С. 12-14.

Тупайло, С. Пятидесятый пируэт / С. Тупайло // Южная правда. - 2008. - 13 мая. - С. 3.

Центральна бібліотека для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка // Хто є хто на Миколаївщині: видатні земляки : довідник / укл. В. В. Болгов. - К. : Поліграфкнига, 2005. - С. 58.

МИКОЛАЇВСЬКЕ ПІДПІЛЛЯ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Партизанський рух на Миколаївщині в роки Великої Вітчизняної війни [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.oga.mk.ua/publication/content/956>, вільний. - Загол. з екрану.

Группа "ЦЕНТР" под руководством Виктора Лягина [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.fire-of-war.ru/podpolie/p1313.htm>, свободный. - Загл. с экрана.

Емельянов М.А. Героизм подпольщиков и партизан [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://krai.lib.kherson.ua/ru-podpole.htm>, свободный. - Загл. с экрана.

Группа „ЦЕНТР” г. Николаев 1941-1943 г.г. [Электронный ресурс]. - Режим доступа : http://www.seltso-city.ru/museum/zal_1_nikolaev_centр.php, свободный. - Загл. с экрана.

Односумов Е. Николаевское подполье : Страшные годы оккупации [Электронный ресурс. - Режим доступа : <http://www.voskres.ru/army/publicist/odnosumov.htm>, свободный. - Загл. с экрана.

Антонов В.С. Несдавшийся Форт [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.fire-of-war.ru/podpolie/p1313.htm>, свободный. - Загл. с экрана.

Антонов В.С. Несдавшийся Форт. Виктор Лягин был помощником резидента советской разведки в Сан-Франциско и руководителем подполья в городе Николаеве [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.niknews.mk.ua/archiv/arc5.shtml?2005/27/56>, свободный. - Загл. с экрана.

Васин А. Два имени - одна судьба [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.fire-of-war.ru/podpolie/p1313.htm>, свободный. - Загл. с экрана.

Заболотна К.М. К 100-летию со дня рождения В.А.Лягина [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://mk.archives.gov.ua/pubonsite/115-pub100lyagin.html>, свободный. - Загл. с экрана.

Николаевское подполье (соратники В. Лягина) [Электронный ресурс]. - Режим доступа : http://www.seltso-city.ru/museum/zal_1_nikolaev_podpole.php, свободный. - Загл. с экрана.

Владимов М. Задание „Центра” выполнено / М. Владимов, Э. Январев [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.fire-of-war.ru/podpolie/p1313.htm>, свободный. - Загл. с экрана.

Комков Филипп Антонович [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.omskmap.ru/point/omsk/person/84>, свободный. - Загл. с экрана.

История Шуры Кобера и Вити Хоменко [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://liceum2.mk.ua/news/192-istoriya-shury-kobera-i-viti-homenko.html>, свободный. - Загл. с экрана.

Витя Хоменко [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.all4heroes.ru/homenko.php>, свободный. - Загл. с экрана.

67-й річниці визволення Миколаєва від німецько-фашистських загарбників присвячується [Електронний ресурс]. - Режим доступа : <http://www.gorsovet.mk.ua/center/photoLiberation.ua>, вільний. - Загол. з екрану.

Неизвестные страницы борьбы николаевского подполья в годы оккупации [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://nikvesti.com/articles/21137>, свободный. - Загл. с экрана.

Когда память года перелистает [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.niknews.mk.ua/2006/09/05/kogda-pamjat-goda-perelistaet/>, свободный. - Загл. с экрана.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Миколаїв у борні	7
Мовою документів	9
Учасники миколаївського підпілля	11
„Миколаївський центр” у художній літературі	21
Імена героїв в пам’ятниках, назвах вулиць, скверів, установ Миколаєва	22
Миколаївське підпілля в мережі Інтернет	29

